

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра державного будівництва

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ДЕРЖАВНА ВЛАДА ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ТЕОРІЯ І
ПРАКТИКА»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2021

Харків 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Державна влада та місцеве самоврядування: теорія і практика» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 44 с.

Розробники:

Серьогіна Світлана Григорівна, завідувача кафедрою, д.ю.н., професор;

Бодрова Ірина Іванівна, доц., к.ю.н., доцент;

Муртіщева Аліна Олександрівна, к.ю.н., асистент;

Затверджено на засіданні кафедри державного будівництва

(протокол № 2 від 07.09.2021 р.)

Завідувач кафедри – Серьогіна Світлана Григорівна, доктор юридичних наук, професор

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Очікувані результати навчання.....	6
3. Зміст програми навчальної дисципліни	12
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни	19
4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання.....	19
4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання	21
5. Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання	24
6. Критерії оцінювання результатів навчання.....	25
6. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання	26
8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни	27

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Державна влада та місцеве самоврядування: теорія і практика» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Адвокатура» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право», спеціальності 081.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 6,0	Галузь знань – 08 «Право» Спеціальність – 081 «Право» Рівень освіти – другий (магістерський)	Обов’язкова	Обов’язкова
Кількість модулів – 2		Рік підготовки: 2022	Рік підготовки: 2022
Загальна кількість годин – 180		Семестр: другий	Семестр: другий
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4, самостійної роботи студента – 8.		Лекції	Лекції
		24 год.	8 год.
		Практичні заняття	Практичні заняття
		24 год.	6 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
	102 год.	136 год.	
	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань – іспит	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань – іспит	

Мета навчальної дисципліни «Державна влада та місцеве самоврядування: теорія і практика» – формування цілісного уявлення про сучасну правову доктрину і практику організації державної влади та місцевого самоврядування в Україні та основних умінь по застосуванню законодавства у цій сфері.

Завдання:

- надання теоретичних і прикладних знань про організацію державної влади та місцевого самоврядування в Україні;

- розуміння організаційно-правових, інституційних, територіальних, матеріально-фінансових аспектів реформи децентралізації влади;
- надання знань про європейський досвід модернізації територіальної організації влади та міжнародні стандарти у цій сфері;
- надання навичок логічного, критичного і системного аналізу практики здійснення регіональної політики в Україні;
- розуміння правових та інституційних аспектів взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування;
- розуміння поняття, принципів та вимог належного урядування, вміння критично оцінювати рівень імплементації стандартів належного урядування в системі органів державної влади та місцевого самоврядування;
- надання навичок аналізу функціонально-компетенційної специфіки діяльності органів місцевого самоврядування та здатності пропонувати шляхи вирішення компетенційних конфліктів у діяльності органів публічної влади;
- розуміння прогалин та колізій правового регулювання статусу та організації роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, способів їх подолання;
- розуміння теоретичних та прикладних проблем нормотворчого процесу в органах державної влади та місцевого самоврядування;
- знання особливостей публічної комунікації в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування;
- виявлення актуальних проблем реалізації прав громадян в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування;
- розуміння та вміння тлумачити етичні стандарти державної служби та служби в органах місцевого самоврядування.

Пререквізити: «Публічне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці», «Порівняльне правознавство».

Кореквізити: «Професійна відповідальність правника».

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН-1.	Висвітлювати концептуальні засади організації державної влади та місцевого самоврядування, конституційної і муніципальної реформ в аспекті децентралізації влади та зміцнення місцевого самоврядування.
РН 2.	Оцінювати ефективність механізму правового регулювання статусу та організації роботи органів державної влади та місцевого самоврядування.
РН-3.	Оцінювати межі правової регламентації діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.
РН-4	Здійснювати підготовку проектів нормативно-правових актів з питань організації та діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.
РН-5	Розкривати особливості правового регулювання, форм та меж автономії місцевого самоврядування.
РН-6	Обґрунтовувати правозастосовні рішення щодо подолання недоліків правового регулювання організації роботи органів публічної влади.
РН-7	Презентувати дослідження механізмів захисту інтересів територіальних громад в діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронних органів, адвокатури.
РН-8	Оцінювати вплив міжнародно-правових стандартів (принципів) організації державної влади та місцевого самоврядування на механізм здійснення публічної влади та її територіальну організацію.
РН-9	Аналізувати вплив європейських стандартів децентралізації влади на механізм здійснення публічної влади в Україні.
РН-10	Узагальнювати результати реформи децентралізації влади в інституційній, правовій, організаційній, територіальній, матеріально-фінансовій сферах.
РН-11	Брати участь у підготовці проектів нормативних актів та інших документів щодо реалізації реформи децентралізації влади, адміністративної реформи та інших перетворень у державно-правовій сфері.
РН-12	Пропонувати вирішення теоретичних та прикладних проблем у сфері територіальної організації публічної влади.
РН-13	Аналізувати практику запровадження різних форм взаємодії органів місцевого самоврядування з органами державної влади.
РН-14	Пропонувати шляхи удосконалення механізму державного

	контролю та нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування.
РН-15	Досліджувати стан реалізації принципів та вимог належного врядування в практичній діяльності органів публічної влади.
РН-16	Аналізувати стан імплементації стандартів належного урядування в системі публічної влади України та провідних країнах світу.
РН-17	Аналізувати проблеми врахування теоретичного та методологічного доробку Ради Європи та Європейського Союзу в сфері належного урядування в Україні.
РН-18	Аналізувати вплив практики Європейського Суду з прав людини на практику функціонування органів публічної влади.
РН-19	Використовувати сучасні досягнення в сфері надання електронних послуг населенню.
РН-20	Пропонувати шляхи вирішення проблем правового забезпечення інформаційної безпеки та охорони персональних даних у сфері електронного урядування.
РН-21	Критично оцінювати рівень захисту інформаційної інфраструктури в органах публічної влади.
РН-22	Пропонувати способи зниження корупційних ризиків у сфері професійної діяльності в органах державної влади і місцевого самоврядування.
РН-23	Пропонувати шляхи вирішення компетенційних конфліктів у діяльності органів публічної влади.
РН-24	Володіти навичками подолання прогалин і колізій правового регулювання статусу та організації роботи органів державної влади та місцевого самоврядування.
РН-25	Оцінювати роль адміністративних судів та Конституційного Суду України у подоланні недоліків правового регулювання статусу та організації роботи органів державної влади і місцевого самоврядування.
РН-26	Використовувати методики оцінки ефективності організації та діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.
РН-27	Використовувати критерії оцінки ефективності діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування.
РН-28	Верифікувати інформацію у сфері правотворчої та правозастосовної діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування.
РН-29	Пропонувати способи посилення транспарентності в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.
РН-30	Обґрунтувати сучасний стан та проблеми правової регламентації механізму реалізації прав громадян в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.
РН-31	Оцінювати роль та значення принципу верховенства права в

	діяльності органів публічної влади.
РН-32	Розуміти значення правових та моральних вимог щодо поведінки державних та муніципальних службовців для професійної діяльності.
РН-33	Володіти навичками додержання антикорупційних та інших етичних вимог поведінки державних і муніципальних службовців.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та набуття результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
- ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті.
- ЗК10. Здатність розробляти проекти та управляти ними.
- ЗК1.1. Здатність вирішувати проблеми інноваційного характеру.
- ЗК1.2. Здатність оцінювати та підтримувати якість результату професійної і соціальної діяльності.
- ЗК1.3. Здатність формулювати особисту думку та доказово її представляти.
- ЗК1.5. Здатність до лідерства, відповідальності, ухвалення неупереджених і вмотивованих рішень.
- ЗК1.6. Здатність до безпосередньої самоосвіти та самовдосконалення.

Спеціальних компетентностей:

СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.

СК8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.

СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.

СК12. Здатність розвивати та утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.

СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною

аргументацією.

СК14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

СК1.1. Здатність аналізувати механізми оцінки ефективності юридичної практики за напрямками (галузями) юридичної діяльності.

СК1.2. Здатність демонструвати знання й розуміння правових систем в умовах глобалізації.

СК1.3. Здатність розрізняти принципи інститутів публічного і приватного права в юридичній діяльності.

СК1.4. Здатність застосовувати наукові принципи юридичного менеджменту та прийняття управлінських рішень у сфері юридичної діяльності.

СК1.5. Здатність вирішувати колізійні проблеми правового регулювання суспільних відносин.

СК1.6. Здатність демонструвати знання юридичної техніки та її прикладних аспектів (правотворчості, законодавчої техніки, техніки створення корпоративних актів, юридичних документів, систематизації юридичних актів, юридичного письма та юридичної термінології тощо).

Програмних результатів навчання:

ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

ПРН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

ПРН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження

ПРН 4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки

ПРН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

ПРН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

ПРН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

ПРН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

ПРН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.

ПРН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

ПРН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

ПРН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

ПРН 15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.

ПРН 16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

ПРН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

ПРН1.1.Визначати індикатори якості й ефективності юридичної практики.

ПРН1.2. Демонструвати знання й розуміння проблематики глобалізації в контексті розвитку сучасних правових систем.

ПРН1.3. Аналізувати механізми публічно-правового і приватно-правового регулювання в юридичній практиці.

ПРН 1.4. Характеризувати особливості інноваційної діяльності та інноваційного менеджменту у правовій сфері.

ПРН 1.5. Демонструвати знання та розуміння механізму подолання правових колізій в правозастосовній практиці.

ПРН1.6. Демонструвати знання юридичної техніки та її прикладних аспектів в дискурсі правової епістемології та юридичної практики.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Організація державної влади та місцевого самоврядування: сучасний стан і перспективи розвитку

Організація державної влади та місцевого самоврядування в Україні: сучасні правова доктрина та практика. Генеза та сучасний стан державно-правової доктрини, її вплив на системно-структурну організацію державної влади та місцевого самоврядування. Конституційні основи організації та здійснення державної влади та місцевого самоврядування. Система органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні: інституційний, функціональний та територіальний аспекти. Тенденції розвитку інститутів парламентаризму та глави держави на сучасному етапі державотворення. Концептуальні основи оптимізації системи центральних та місцевих органів виконавчої влади. Еволюція концептуальних основ місцевого самоврядування, її вплив на формування і здійснення сучасної муніципально-правової політики в Україні.

Інститути місцевого самоврядування в механізмі здійснення публічної

влади. Правове регулювання, форми та межі автономії місцевого самоврядування. Представництво та захист інтересів територіальних громад: роль органів публічної влади, правоохоронних органів та адвокатури.

Децентралізація державної влади та субсидіарність: теорія, практика, проблеми імплементації європейських стандартів. Поняття та основні організаційно-правові механізми децентралізації влади. Європейські стандарти у сфері децентралізації влади, досвід їх імплементації. Становлення та розвиток сучасної концепції децентралізації державної влади в Україні. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Субсидіарність та забезпечення доступності публічних послуг. Реформа децентралізації влади: мета, завдання, етапи, правове забезпечення, напрями та способи реалізації. Матеріально-фінансове забезпечення децентралізації державної влади. Співробітництво територіальних громад: правова основа, принципи, суб'єкти. Проблеми реалізації організаційно-правових форм співробітництва територіальних громад. Проблеми імплементації положень Європейської хартії місцевого самоврядування в державно-правовій практиці України.

Територіальна організація державної влади та місцевого самоврядування у контексті правової реформи в Україні. Правова реформа у сфері територіальної організації влади: основні етапи, цілі, завдання та пріоритети. Поняття, зміст та принципи територіальної організації влади. Адміністративно-територіальний устрій як основа організації органів державної влади та місцевого самоврядування: проблеми правового регулювання та існуючого стану. Європейський досвід реформування адміністративно-територіального устрою. Базовий, субрегіональний та регіональний рівні територіальної організації влади. Добровільні об'єднання територіальних громад. Методика формування спроможних територіальних громад. Реформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування на районному рівні територіальної організації влади. Проблеми розмежування компетенції та матеріально-фінансової основи її здійснення між рівнями територіальної

організації влади. Правові, інституційні, організаційні, матеріально-фінансові, кадрові аспекти реформування територіальної організації державної влади та місцевого самоврядування.

Правова політика у сфері регіонального розвитку: сучасний стан та напрями удосконалення. Регіоналізація як напрям формування багаторівневого урядування. Європейські стандарти у сфері регіональної політики. Сталий розвиток: поняття та цілі. Державна регіональна політика в Україні: цілі, завдання, принципи, пріоритети та основні напрями. Проблеми правового забезпечення регіонального розвитку в Україні. Порядок формування та реалізації регіональної політики. Стратегії регіонального розвитку. Інституційна система регіонального розвитку. Агенції регіонального розвитку. Матеріально-фінансове забезпечення регіонального розвитку. Напрями та способи стимулювання розвитку регіонів. Державний фонд регіонального розвитку. Угоди регіонального розвитку. Правові аспекти подолання депресивності територій. Моніторинг державної регіональної політики. Правове забезпечення та форми міжрегіонального та транскордонного співробітництва. Об'єднання єврорегіонального співробітництва. Проблеми представництва та захисту інтересів регіонів, напрями їх розв'язання.

Взаємодія органів місцевого самоврядування з органами державної влади: інституційний та функціональний аспекти. Принципи взаємодії органів місцевого самоврядування з органами державної влади. Європейський досвід організації взаємодії органів публічної влади на територіальному рівні. Правова основа взаємодії органів місцевого самоврядування з місцевими органами виконавчої влади в Україні. Інституційні способи взаємодії органів місцевого самоврядування з органами державної влади. Формування спеціалізованої системи державних органів, консультативно-дорадчих структур органів державної влади у сфері вироблення та здійснення правової політики у сфері місцевого самоврядування. Взаємодія асоціацій органів місцевого самоврядування з органами державної влади. Здійснення органами місцевого самоврядування окремих повноважень органів виконавчої влади: правова

основа, суб'єкти, система повноважень та матеріально-фінансове забезпечення їх виконання. Державний контроль за виконанням органами місцевого самоврядування делегованих повноважень. Договірні форми взаємодії органів місцевого самоврядування з органами державної влади. Проблеми законодавчого забезпечення державного нагляду у сфері місцевого самоврядування.

Модуль 2. Стандарти належного урядування в системі державної влади та місцевого самоврядування: теоретичні та прикладні аспекти

Шляхи імплементації стандартів належного урядування в системі державної влади та місцевого самоврядування в Україні. Концепція належного урядування та її роль у забезпеченні верховенства права. Теоретичний та методологічний доробок Ради Європи та Європейського Союзу у сфері належного урядування. Принципи та вимоги належного урядування, напрями імплементації в Україні. Належне законодавство як вимога забезпечення раціональної правової основи організації та діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Стратегія реформування державного управління в Україні. Критерії побудови оптимальної структури органів місцевого самоврядування. Концептуальні основи розподілу повноважень між органами державного та муніципального управління. Інформатизація органів державної влади та місцевого самоврядування, правове, організаційне та інформаційно-технічне її забезпечення. Взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері електронного урядування, електронні реєстри. Електронні послуги, що надаються органами державної влади та місцевого самоврядування. Правові проблеми забезпечення інформаційної безпеки та охорони персональних даних у сфері електронного урядування. Концепція ефективності публічного управління: становлення, правове регулювання та розвиток. Правове регулювання та методика оцінки ефективності організації та діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Попередження та врегулювання компетенційних конфліктів у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Доктринальні основи

формування компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування. Проблеми правового регулювання компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування. Співвідношення предметної підвідомчості місцевого самоврядування та категорії «питання місцевого значення». Система та особливості здійснення повноважень органів місцевого самоврядування. Проблеми розмежування компетенції між органами державної влади та місцевого самоврядування на різних рівнях територіальної організації влади. Поняття, причини та форми компетенційних конфліктів у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Роль судів конституційної юрисдикції у попередженні і усуненні компетенційних конфліктів між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Державний контроль та нагляд в механізмі усунення компетенційних конфліктів у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Напрями удосконалення правового регулювання компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування. Концептуальні основи перерозподілу повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування в рамках реформи децентралізації влади. Оптимізація системи делегованих повноважень органів місцевого самоврядування.

Способи подолання недоліків правового регулювання статусу та організації роботи органів державної влади і органів місцевого самоврядування. Недоліки конституційного, законодавчого та підзаконного регулювання статусу та організації роботи органів державної влади і місцевого самоврядування. Оптимізація планування законопроектної роботи у сфері регламентації правового статусу та діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування. Проблеми співвідношення законодавчої та підзаконної регламентації відносин організації та діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування. Проблеми кореляції муніципальної-правового регулювання з іншими видами галузевого регулювання відносин організації та діяльності органів місцевого самоврядування. Прогалини та колізії правового регулювання статусу та організації роботи органів державної

влади і місцевого самоврядування, способи їх подолання. Роль адміністративних судів у подоланні недоліків правового регулювання статусу та організації роботи органів державної влади і місцевого самоврядування. Напрями удосконалення законодавчого регулювання правового статусу та організації роботи органів державної влади і місцевого самоврядування.

Особливості нормотворчого процесу в органах державної влади та місцевого самоврядування: проблеми теорії та практики. Правова основа та принципи нормотворчої діяльності в органах державної влади та місцевого самоврядування. Напрями удосконалення правового регулювання законодавчого процесу. Проблеми правового регулювання нормотворчої діяльності Президента України, шляхи їх розв'язання. Впровадження сучасних інформаційних технологій в нормотворчу діяльність органів виконавчої влади. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування: проблеми інституційного, правового, організаційного та матеріально-технічного забезпечення. Роль постійних комісій місцевих рад у нормотворчому процесі. Особливості підготовки і прийняття статуту територіальної громади, регламенту місцевої ради. Правове регулювання і порядок забезпечення участі членів територіальної громади у нормотворчому процесі в органах місцевого самоврядування, напрями оптимізації. Контроль у сфері нормотворчої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Транспарентність та публічна комунікація в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Інформаційна відкритість органів державної влади та місцевого самоврядування. Формування концепції відкритого уряду. Міжнародні стандарти у сфері доступу до інформації та участі громадян у процесі прийняття рішень, проблеми їх імплементації в Україні. Доступність публічної інформації і проблеми правомірності її обмеження. Електронний доступ до публічної інформації та відкритих даних. Правове регулювання роботи органів державної влади та місцевого самоврядування із запитом на інформацію. Порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні.

Завдання і значення громадських рад та інших консультативно-дорадчих структур органів державної влади та місцевого самоврядування у механізмі публічної комунікації. Порядок доступу на засідання колегіальних органів державної влади та місцевого самоврядування.

Механізм реалізації прав громадян в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Правове регулювання, принципи та форми електронної демократії. Електронні петиції як форма колективного звернення громадян: особливості правового регулювання, порядку подання та розгляду. Правова основа та порядок використання електронних та інших інноваційних технологій у виборчому процесі. Народна ініціатива як підстава проголошення всеукраїнського референдуму: правове регулювання та порядок здійснення. Право участі у справах місцевого органу влади, особливості правового регулювання. Роль форм партисипативної демократії в діяльності органів місцевого самоврядування та шляхи удосконалення організаційно-правового механізму їх застосування. Проблеми правового статусу та організації роботи органів самоорганізації населення як особливої форми участі членів територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування. Удосконалення правового регулювання всеукраїнського та місцевих громадських бюджетів.

Етичні засади діяльності державних та муніципальних службовців: міжнародні стандарти і проблеми їх імплементації в Україні. Етика державного і муніципального управління та професійно-етичні аспекти служби в органах державної влади та місцевого самоврядування. Міжнародні етичні стандарти поведінки державних та муніципальних службовців, шляхи їх імплементації їх у національне законодавство. Модельний кодекс поведінки державних службовців. Моральні та правові вимоги до поведінки державних та муніципальних службовців. Етичні засади відносин державних, муніципальних службовців та громадян. Керівні принципи боротьби з корупцією. Антикорупційна спрямованість правових засад діяльності державних та муніципальних службовців. Конфлікти інтересів на державній та муніципальній службі: етичні аспекти. Інституційні механізми підтримки етичних засад

діяльності державних та муніципальних службовців. Формування етичних знань і навичок етичної поведінки у процесі підготовки і підвищення кваліфікації державних і муніципальних службовців. Моральні та етичні проблеми служби в органах державної влади та місцевого самоврядування, шляхи їх розв'язання.

4. Обсяг і структура навчальної дисципліни

4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тема навчальної дисципліни	Обсяг у годинах			
			Денна форма			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота
Модуль 1. Організація державної влади та місцевого самоврядування: сучасний стан і перспективи розвитку						
1.		Тема 1. Організація державної влади та місцевого самоврядування в Україні: сучасні правова доктрина та практика.	10	2	2	6
2.		Тема 2. Децентралізація державної влади та субсидіарність: теорія, практика, проблеми імплементації європейських стандартів.	12	2	2	8
3.		Тема 3. Територіальна організація державної влади та місцевого самоврядування у контексті правової реформи в Україні.	14	2	2	10
4.		Тема 4. Правова політика у сфері	12	2	2	8

		регіонального розвитку: сучасний стан та напрями удосконалення.				
5.		Тема 5. Взаємодія органів місцевого самоврядування з органами державної влади: інституційний та функціональний аспекти.	14	2	2	10
		Разом	62	10	10	42
		Модуль 2. Стандарти належного урядування в системі державної влади та місцевого самоврядування: теоретичні та прикладні аспекти				
6.		Тема 6. Шляхи імплементації стандартів належного урядування в системі державної влади та місцевого самоврядування в Україні.	12	2	2	8
7.		Тема 7. Попередження та врегулювання компетенційних конфліктів у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.	12	2	2	8
8.		Тема 8. Способи подолання недоліків правового регулювання статусу та організації роботи органів державної влади і органів місцевого самоврядування.	12	2	2	8
9.		Тема 9. Особливості нормотворчого процесу в органах державної влади та місцевого самоврядування: проблеми теорії та практики.	14	2	2	10

10.		Тема 10. Транспарентність та публічна комунікація в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.	12	2	2	8
11.		Тема 11. Механізм реалізації прав громадян в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.	12	2	2	8
12.		Тема 12. Етичні засади діяльності державних та муніципальних службовців: міжнародні стандарти і проблеми їх імплементації в Україні.	14	2	2	10
		Разом	88	14	14	60
		Усього годин / кредитів ECTS	150/6	24	24	102

4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тема навчальної дисципліни	Обсяг у годинах			
			Денна форма			
			Усього	У тому числі		
Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквиуми тощо	Самостійна робота				
		Модуль 1. Організація державної влади та місцевого самоврядування: сучасний стан і перспективи розвитку				
1.		Тема 1. Організація державної влади та місцевого самоврядування в Україні: сучасні правова доктрина та практика.	12	0	0	12

2.		Тема 2. Децентралізація державної влади та субсидіарність: теорія, практика, проблеми імплементації європейських стандартів.	10	0	0	10
3.		Тема 3. Територіальна організація державної влади та місцевого самоврядування у контексті правової реформи в Україні.	14	2	2	10
4.		Тема 4. Правова політика у сфері регіонального розвитку: сучасний стан та напрями удосконалення.	12	0	0	12
5.		Тема 5. Взаємодія органів місцевого самоврядування з органами державної влади: інституційний та функціональний аспекти.	14	2	0	12
		Разом	62	4	2	56
		Модуль 2. Стандарти належного урядування в системі державної влади та місцевого самоврядування: теоретичні та прикладні аспекти				
6.		Тема 6. Шляхи імплементації стандартів належного урядування в системі державної влади та місцевого самоврядування в Україні.	12	0	0	12
7.		Тема 7. Попередження та врегулювання компетенційних конфліктів у діяльності органів державної влади та	12	0	0	12

		місцевого самоврядування.				
8.		Тема 8. Способи подолання недоліків правового регулювання статусу та організації роботи органів державної влади і органів місцевого самоврядування.	14	2	2	10
9.		Тема 9. Особливості нормотворчого процесу в органах державної влади та місцевого самоврядування: проблеми теорії та практики.	16	2	2	12
10.		Тема 10. Транспарентність та публічна комунікація в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.	10	0	0	10
11.		Тема 11. Механізм реалізації прав громадян в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.	12	0	0	12
12.		Тема 12. Етичні засади діяльності державних та муніципальних службовців: міжнародні стандарти і проблеми їх імплементації в Україні.	12	0	0	12
		Разом	88	4	4	80
		Усього годин / кредитів ECTS	150/6	8	6	136

5. *Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання*

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Державна влада та місцеве самоврядування: теорія і практика» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *практичних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання текстових завдань, вирішення практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу, підготовка і захист реферату за ініціативи студента;

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводяться наприкінці модулів (колоквіуми, контрольні роботи, тести тощо).

Виконання контрольних завдань може проводитися у формі тестування. Конкретний перелік тестів, їх критерії оцінювання визначаються кафедрою і доводяться до відома студентів на початку навчального року.

Протягом семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (анотування прочитаної додаткової літератури, підготовки постатейних матеріалів, підготовка усної доповіді, презентації, підготовки та подання до опублікування наукової статті, тез наукової доповіді чи повідомлення тощо). Виконання завдань самостійної роботи оцінюється за результатами самостійності та індивідуальності виконання завдань, залежно від ступеня обґрунтованості, повноти, правильності, аргументованості відповіді на завдання. Максимальна кількість балів за самостійну роботу –10.

Підсумковий бал оформляється під час останнього практичного заняття відповідного семестру. Студент допускається до складення іспиту за умови отримання ним не менше 25 балів за результатами практичних занять, виконання самостійної роботи, складання колоквіуму. У разі невиконання

завдань поточного контролю з об'єктивних причин, студенти мають право за дозволом декана (викладача) скласти їх до останнього практичного заняття. Час та порядок складання визначає деканат та кафедра.

Формою підсумкового контролю знань студентів з дисципліни є іспит.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль				Самостійна робота	Підсумков ий контроль	Підсумкова оцінка знань (іспит)
Модуль № 1		Модуль № 2				
п/з, с/з	колоквіум модульний контроль	п/з, с/з	Колоквіум модульний контроль			
max 12	max 3	max 12	max 3	max 10	max 60	max 100

6. Критерії оцінювання результатів навчання

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному / семінарському занятті	Max 2	високий рівень активності на занятті; глибоке знання матеріалу, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах та концепціях за темою заняття; розгорнута, повна, правильна відповідь на питання; повна, правильна і переконлива аргументація при вирішенні проблемних правових ситуацій; засвоєння основної і додаткової літератури, рекомендованої навчально-методичним посібником за темою заняття; вільна орієнтація у правових джерелах та судовій практиці за темою заняття; усунення прогалин чи неточностей у відповідях інших студентів; високий рівень засвоєння практичних навичок за певною темою
	1.5	високий рівень активності на занятті; неповне, неточне розкриття питання, розв'язання практичних завдань з окремими помилками; засвоєння основної і додаткової літератури, рекомендованої навчально-методичним посібником за темою заняття; неповне використання під час відповіді правових джерелах та судової практики; суттєве доповнення відповідей інших студентів; високий рівень засвоєння практичних навичок за певною темою
	1	середній рівень активності на занятті; значна неповнота, суттєві неточності та прогалини у відповіді

		на питання; вирішення проблемних правових ситуацій з суттєвими помилками; знайомство з основною літературою, рекомендованою навчально-методичним посібником; часткове використання правових джерел за темою заняття; середній рівень засвоєння практичних навичок за певною темою
	0.5	низький рівень активності на занятті; значна неповнота, суттєві неточності та прогалини у відповіді на питання; розв'язання окремих практичних завдань з теми; вирішення проблемних правових ситуацій з суттєвими помилками; суттєві прогалини у засвоєнні рекомендованої літератури за темою заняття; низький рівень засвоєння практичних навичок за певною темою, фрагментарне доповнення відповідей інших студентів
	Min 0	відсутність знань по жодному з питань плану семінарських занять; не розв'язання практичних завдань; неприсутність на занятті

6. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ ім. Я. Мудрого
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90-100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80-89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75-79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70-74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60-69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як	2	20-59

	перекладати		
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		1-19

8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

1. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
2. Європейська Хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
3. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
5. Конвенція Ради Європи № 108 від 1981 року «Про захист осіб у зв’язку з автоматизованою обробкою персональних даних». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text
6. Конституція України // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – № 141.
7. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
8. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>
9. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
10. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>
11. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

12. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
13. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>
14. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
15. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
16. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
17. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
18. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15.07.97 р. №452/97-ВР URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/452/97-%D0%B2%D1%80>
19. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
20. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 червня 2014 року № 1508-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 34. – Ст. 1167.
21. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 № 1280-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15#Text>
22. Про транскордонне співробітництво: Закон України від 24 червня 2004 року № 1861-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – Ст. 499.
23. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, затверджені Наказом Національного

агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>

24. Положення про технічний захист інформації в Україні, затверджене Указом Президента України №1229/99 від 27.09.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1229/99#Text>

25. Порядок обробки та захисту отриманих від суб'єктів надання інформації персональних даних під час здійснення верифікації та моніторингу державних виплат, затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 405 від 03.04.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/405-2019-%D0%BF#Text>

26. Порядок обробки та захисту персональних даних, володільцем яких є Міністерство цифрової трансформації України, затверджений Наказом Міністерства цифрової трансформації України № 72 від 20.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0495-20#Text>

27. Правила забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України № 373 від 29.03.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2006-%D0%BF#Text>

28. Case “Guseva v. Bulgaria” (2015). URL: <http://hudoc.echr.coe.int>

29. Справа “Rysovskyy v. Ukraine” (2012). URL: <http://hudoc.echr.coe.int>

30. Case “Lelas v. Croatia” (2010). URL: <http://hudoc.echr.coe.int>

31. Case “Serkov v. Ukraine” (2011). URL: <http://hudoc.echr.coe.int>

32. Case “Surek v. Turkey” (1999). URL: <http://hudoc.echr.coe.int>

33. Case “Renaud v. France” (2010). URL: <http://hudoc.echr.coe.int>

34. Case “Wypych v. Poland” (2005). URL: <http://hudoc.echr.coe.int>

Література

Основна література

1. Ukrainian Legal Doctrine: in 5 volums / Ed. by V.Ia. Tatsyi, eng. edition ed. and transl. by W.E. Butler. Vol. 2. Ukrainian Public Law Doctrine / ed. by Yu. P. Bytiak. 864 p.
2. Барікова А. А. Електронна держава: нова ефективність урядування: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2016. 224 с.
3. Бодрова І. І. Проблеми імплементації європейських стандартів у сфері компетенції місцевого самоврядування в Україні / І. І. Бодрова // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . - Харків : Право, 2019. - Вип. 38. - С. 26-48.
4. Бодрова І. І. Проблеми правового регулювання державного нагляду за додержанням органами місцевого самоврядування Конституції та законів в Україні // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . - Харків : Право, 2019. Вип. 37. - С. 37-55.
5. Болдирєв С. В., Стешенко Т. В. Пріоритетні напрями конституційної реформи в Україні в частині децентралізації / С. В. Болдирєв, Т. В. Стешенко // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . - Харків : Право, 2017. - Вип. 33. - С. 60-72.
6. Величко В.О. Децентралізація влади: міжнародний досвід / В. О. Величко // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування. - Харків : Право, 2014. – Вип. 28. – С. 12-22.
7. Державне будівництво і місцеве самоврядування : посіб. для підгот. До іспиту/ С. Г. Серьогіна , О. Ю. Лялюк, І. І. Бодрова та ін. Харків : Право, 2020. 212 с.
8. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник / І. І. Бодрова, С. В. Болдирєв, В. О. Величко та ін. ; за ред. С. Г. Серьогіної ; 4-те вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2018. 392 с.

9. Добровільне об'єднання територіальних громад в Україні / С. Г. Серьогіна, І. І. Бодрова, Любченко П. М., Болдирєв С. В., Лялюк О. Ю., Баранова Л. М., Печений О. П. Х.: ПромАрт. 2017. Вип. 21. 216 с.
10. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В.Я. Тацій (голова редкол.), О.В. Петришин (відп. секретар), Ю.Г. Барабаш та ін.; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., переробл. і допов.– Х.: «Право», 2011. – 1128 с.
11. Любченко П. М. Муніципальне право України: підруч. / П. М. Любченко. – Х. : Право, 2019. – 512 с.
12. Муртіщева А. О. Реформа місцевого самоврядування в Україні: досягнення та перспективи. Державне будівництво та місцеве самоврядування: збірнк наукових праць. – 2018. – Вип. 35. – С. 264-273.
13. Наливайко Л. Р. Транспарентність публічної влади: вітчизняний і зарубіжний досвід / Л. Р. Наливайко, О. С. Чепік-Трегубенко // Право України. – 2015. – № 6. – С. 148-156.
14. Новицький, А. М. Правове регулювання інституціоналізації інформаційного суспільства в Україні: монографія / А. М. Новицький ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. - Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2011. – 444 с.
15. Петришина М. О. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні : моногр. / М. О. Петришина. – Х. : Право, 2011. – 232с.
16. Проблеми правового регулювання територіальної організації влади в Україні: монографія / П.М. Любченко, С.Г. Серьогіна, І.І. Бодрова, О.Ю. Лялюк, К.О. Закоморна та ін.; за заг. ред. проф. П.М. Любченка. Харків, 2018. – 442 с. URL: <https://dbms.institute/монографії/проблеми-правового-регулювання-тери>
17. Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів: моногр. / за ред. Ю. М.Тодики. Х.: Право, 2009. 540 с.

18. Професійна етика публічної служби та запобігання конфлікту інтересів: навч. посіб. / Голов. управ. держ. служби України, Порогова програма корпорації "Виклики тисячоліття" (МСС) щодо зниження рівня корупції в Україні. - Київ : Школа вищого корпусу державної служби, 2010. – 67 с.
19. Серьогін В. О., Серьогіна С. Г. Децентралізація і місцеве самоврядування у контексті зміцнення народовладдя в Україні / В. О. Серьогін, С. Г. Серьогіна // Право України. – 2019. – № 10. – С. 158-174.
20. Соляник К. Є. Реформа місцевого самоврядування в Україні: концептуальні проблеми конституційно-правового забезпечення та перспективи розвитку / К. Є. Соляник // Право України. – 2018. – № 5. – С. 207-223.
21. Сучасний парламентаризм: український та світовий виміри: монографія / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Харків: Юрайт, 2018. 200 с.
22. Фролов О. О. Принцип державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування в Україні: конституційно-правове регулювання і практика реалізації: монографія. Харків : Юрайт, 2014. 192 с.
23. Чиркін А. С. Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Польщі, Угорщині, Чехії : монографія / А.С. Чиркін. – Х.: Юрайт, 2019. – 220 с.
24. Шутова О. С. Ступінь децентралізації України. Можливі етапи / О. С. Шутова // Юридична осінь 2018 року : зб. тез доп. та наук. повідомл. учасників всеукр. наук. конф. молодих учених : 14 листоп. 2018 р. м. Харків / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Рада молодих учених, Студент. наук. т-во. - Харків : НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2018. – С. 147-148.
25. Яковюк І. В., Битяк Ю. П., Сало В. І. Загальноєвропейський і національний досвід формування регіональної політики : уроки для України : монографія. Харків, 2014. 114 с.

Додаткова література

1. Murtishcheva A. The principle of legality as a foundation of modern civil society. Improvement of the legal culture as a basis for the formation of civil society of modern times: collective monograph / O. Borschevska, O. Boryslavska, I. Krushnitska, etc. Lviv-Torun: Liha-Press, 2020. P. 93-109.
2. Ukrainian Legal Doctrine: in 5 volums / Ed. by V.Ia. Tatsyi, eng. edition ed. and transl. by W.E. Butler. Vol. 1: Fundamental Theoretical and Historical Jurisprudence / Ed. by O.V. Petryshyn. – London: Wildy, Simmonds and Hill Publishing, 2015. 976 p.
3. Wilcox D. The Guide to Effective Participation [Електронний ресурс] / David Wilcox. – Режим доступу : <http://www.partnerships.org.uk/guide/>
4. Баймуратов М. О. Регіональна політика держави: до питання онтології та аксіології визначення і розуміння / М. О. Баймуратов, І. В. Балабанова // Право України. - 2014. - N 9. - С. 74-87.
5. Барабаш Ю. Г., Колісник В. П., Слінько Т. М., Дахова І. І., Чуб О. О., Ткаченко Є. В. Демократичні засади організації і функціонування вищих органів державної влади України»: монографія / за заг. ред. д.ю.н., проф., член-кор. НАПрН України Барабаша Ю.Г. – Харків: Право, 2013. – 272 с.
6. Безверхнюк Т. М. Європейські стандарти врядування на регіональному рівні: монографія / Безверхнюк Т. М., Саханенко С. Є., Топалова Е. Х.; за заг. ред. Т. М. Безверхнюк. – Од. : ОРІДУ НАДУ, 2008. – 328 с.
7. Бодрова І. І. Проблеми правового регулювання державного нагляду за додержанням органами місцевого самоврядування Конституції та законів в Україні / І. І. Бодрова // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . - Харків : Право, 2019. - Вип. 37. - С. 37-55.
8. Бодрова І.І. Європейський досвід удосконалення адміністративно-територіального устрою / І.І. Бодрова // Право України. – 2013. - №6. – С.251-261
9. Бодрова І.І., Любченко П.М. Європейський досвід удосконалення

місцевого самоврядування / Нац. акад. прав. наук України, Наук.-дослід. ін-т держ. буд. та місц. самоврядування ; редкол. Ю. П. Битяк [та ін.] . – Х. : Оберіг, 2012. – 64 с.

10. Болдирев С. В., Стешенко Т. В. Еволюція територіальної організації влади в країнах Східної Європи (Польща, Чехія, Болгарія, Угорщина, Словенія) / Т. В. Стешенко, С. В. Болдирев // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . - Харків : Право, 2016. – Вип. 32. – С. 48-60.

11. Болдирев С. В.. Законодавчі засади прозорості та підзвітності органів публічної влади / С. В. Болдирев // Правові засади гарантування та захисту прав і свобод людини і громадянина : зб. тез наук. доп. і повідомл. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (26 трав. 2016 р., м. Полтава) / Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, Полтав. юрид. ін-т, Нац. акад. прав. наук України, НДІ держав. буд-ва та місцевого самоврядування , Асоціація випускників НЮУ ім. Ярослава Мудрого". – Харків : Права людини, 2016. – С. 384-387 .

12. Величко В. О. Державний контроль та нагляд за додержанням законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування / В. О. Величко // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . – Харків : Право, 2016. – Вип. 32. – С. 95-114.

13. Величко В. О. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій в Україні: монографія. Харків : Б. в., 2005. 208 с.

14. Величко В. О. Проблеми інформаційного забезпечення діяльності місцевих державних адміністрацій / В. О. Величко // Проблеми законності. Вип. 79. - Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого / відп. ред. В. Я. Тацій [та ін.] , 2006. – С. 40-46 .

15. Влащенко С. Конституційно-правові механізми забезпечення доступу громадян до публічної інформації / С. Влащенко // Юридична Україна. – 2016. – № 3/4. – С. 45-49.

16. Григор О. О. Формування інформаційного суспільства в Україні в контексті інтеграції в Європейський Союз: автореферат дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 Теорія та історія державного управління / О. О. Григор. – Львів : Б. в., 2003. – 20 с.

17. Данильян О. Г. Електронний уряд як форма впровадження інноваційних технологій у сферу державного управління / О. Г. Данильян // Державне будівництво та місцеве самоврядування. Вип. 15. - Х. : Право / Академія правових наук України, Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування, 2008. – С. 23-34 .

18. Державний суверенітет в умовах європейської інтеграції: монографія / за заг. ред.: Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка ; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самовряд. Київ : Ред. журн. "Право України" ; Х. : Право, 2012. 336 с.

19. Дотримання та захист права на доступ до публічної інформації: круглий стіл, 28 квіт. 2017 р. (Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, м. Харків) : зб. матеріалів / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Програма розвитку ООН в Україні, М-во закордон. справ Данії, Уповноваж. Верховної Ради України з прав людини. - Харків : [б. в.] , 2017. - 232 с.

20. Електронна демократія: сподівання та проблеми / Д. Кедді [та ін.] ; пер. англ.: С. Соколик, О. Оржель, К. Гомма. – Київ : Центр адаптації держ. служби до стандартів Європейського Союзу, 2009. – 164 с.

21. Закоморна К. О. До питання про визначення терміну "регіоналізація" в сучасній вітчизняній і зарубіжній доктрині / К. О. Закоморна // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. – Харків : Право, 2019. – Вип. 38. – С. 49-61.

22. Закоморна К. О. Сучасний конституціоналізм: варіанти інтерпретації (на прикладі постсоціалістичних країн Східної Європи) / К. О. Закоморна // Проблеми законності : акад. зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій ;

редкол. В. Тацій [та ін.] . – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2010. – Вип. 112. – С. 196-205.

23. Інституційно-функціональна організація місцевої влади в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку : аналіт. огляд / Ю. П. Битяк [та ін.] ; НДІ держ. буд-ва та місцев. самоврядування. – Київ : Студія Колаж, 2009. – 223 с.

24. Іщенко В. М. Концепція програми "Електронне місто" як атрибут електронного урядування / В. М. Іщенко. // Теорія та практика державного управління : Зб. наук. пр. / Нац. акад. держав. упр. при Президентові України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. - Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2013. – 2013. № 2 (41). – С. 119-126.

25. Йохансон Д. Електронне урядування: окремі аспекти становлення: Вісник Програми сприяння парламенту України університету Індіани. №205 / Д. Йохансон, Л. Андрієвська, Е. Рахімкулов. – Київ : Б. в., 2002. – 57 с.

26. Камінська Н.В. Європейська система місцевого і регіонального самоврядування та Україна: монографія. – Київ, 2012. – 413 с.

27. Конституційно-правові засади становлення української державності : монограф. / В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика, О. Г. Данильян та ін.; за ред. акад. НАН України В. Я. Тація, акад. АПрН України Ю. М. Тодики. - Х.: Право, 2003. - 328 с.

28. Любченко П. М. Компетенція суб'єктів місцевого самоврядування : монографія / П. М. Любченко. – Х. : Модель всесвіту, 2001. – 224 с.

29. Любченко П. М. Конституційно-правові основи розвитку місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства : моногр. / П. М. Любченко. – Х. : Одиссей, 2006. – 352с.

30. Лялюк О. Ю. Загальна характеристика муніципально-правової відповідальності за законодавством України / О. Ю. Лялюк // Проблеми законності. Вип. 109. - Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого / відп. ред. В. Я. Тацій ; редкол. А. П. Гетьман [та ін.] , 2010. – С. 76-83 .

31. Лялюк О. Ю. Основи організації і діяльності місцевих рад в Україні : моногр. Х. : Право, 2008. 287с.

32. Молчанова Ю. Ю. Муніципальне регулювання здійснення членами територіальної громади права на участь у місцевому самоврядуванні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 - Конституційне право; муніципальне право / Ю. Ю. Молчанова ; наук. кер. К. Є. Соляник ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : б. в., 2019. – 236 с.

33. Муртіщева А. О. Реформування базового рівня адміністративно-територіального устрою в Україні: сучасний стан та перспективи. Юридична осінь 2020 року: зб. тез доповідей та наук. повідомл. учасників міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених (Харків, 23 листоп. 2020 р.). Харків, 2020. С. 9-12.

34. Новик В. П. Адміністративно-територіальний устрій: організаційно-правовий аспект : автореф. – К., 2008. – 17 с.

35. Основы конституционного строя Украины / Ю. Н. Тодыка . – Харків : Факт, 1999 . – 319 с.

36. Петренко О. Морально-етичні засади формування інституту публічної служби в Україні / О. Петренко // Актуальні проблеми державного управління. Вип. 4 (30). – Д. : ДРІДУ НАДУ / голов. ред.: С.М Серьогін, регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад держ. упр. при Президентові України Дніпропетр., 2007. – С. 237-244

37. Петришин О. О. Правові засади місцевого самоврядування в зарубіжних країнах та Україні: теоретико- правовий та порівняльний аналіз: монографія / О. О. Петришин // НАПрНУ, НДІ держ. буд-ва та місц. самовряд. – Х.: Право, 2014. – 189 с.

38. Петришина М. О. Теоретико-правові проблеми забезпечення надання публічних послуг суб'єктам господарювання органами місцевого самоврядування / М. О. Петришина // Право та інновації. – 2020. – N 2. – С. 93-98.

39. Погребняк, І. Є. Електронний уряд (e-government) і електронне урядування (e-governance): поняття та принципи функціонування / І. Є. Погребняк // Право та інновації. - 2014. – № 3. – С. 26-35.

40. Правові засади оптимізації адміністративно-територіального устрою України : монографія / І. О. Кресіна [та ін.] ; ред. І. О. Кресіна ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. - К. : Логос, 2013. – 296 с.

41. Правові основи формування та функціонування органів державної влади у контексті євроінтеграції : монографія / Ю. П. Битяк, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка, О. Г. Данильяна. — Х. : Право, 2010. – 384 с.

42. Проблеми сучасної муніципалістики : навч. посіб. / За заг. ред. О. В. Батанова. – К. : Академія муніципального управління, 2012. – 292 с.

43. Савчин М. В. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму: монографія. Х.: Право, 2018. 440 с.

44. Серегин В. А. Киберпространство, прайвеси и локальная демократия / В. А. Серегин // Правові засади місцевого самоврядування в Україні: проблеми теорії та практики : Матеріали наук.-практ. семінару, 20 лист. 2012 р. : До 15-річчя прийняття Закону України "Про місц. самовряд. в Україні" та ратифікац. Європ. хартії місц. самовряд. Д / Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2012. – С. 12-15 .

45. Серенок А. О. Open Data Readiness Assessment Ukraine: результати національного дослідження / А. О. Серенок // Теорія та практика державного управління : Зб. наук. пр. / Нац. акад. держав. упр. при Президентові України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. – Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2016. – 2016. № 3 (54). – С. 24-30.

46. Серенок А. О. Механізми взаємодії органів влади з громадянами в системі електронного уряду: автореферат дис. ... канд. наук з держ. управління : 25.00.02 - Механізми державного управління / А. О. Серенок ; наук. кер. П. С. Клімушин ; Національна академія державного управління при Президентові України. - Х. : б. в., 2011. - 20 с.

47. Серьогіна С. Г. Зарубіжний досвід муніципальних реформ: структурно-функціональний аспект / С. Г. Серьогіна // Публічна влада в Україні

та конституційно-правовий механізм її реалізації : матеріали наук.-прак. конф., м. Харків, 28 верес. 2011 р. / Нац. акад. правов. наук України, Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого", НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування НАПрН України. - Харків : Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2011. – С. 24-27.

48. Серьогіна С. Г. Муніципальна реформа в Україні та країнах ЄС: основні напрямки та проблеми здійснення / С. Г. Серьогіна // Проблеми реформування місцевого самоврядування України в контексті наближення до європейських стандартів : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 28 жовт. 2009 р. – Х. : НДІ держ. буд-ва та місцевого самоврядування АПрН України / редкол. Ю. П. Битяк [та ін.], 2009. – С. 7-11.

49. Серьогіна С. Г. Муніципальна реформа як чинник удосконалення функціонування системи місцевого самоврядування в Україні / С. Г. Серьогіна // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2013. – Вип. 26. – С. 3-15.

50. Серьогіна С. Г. Напрями вдосконалення конституційного регулювання системно-структурної організації місцевого самоврядування в Україні: доповідь Комісії Конституційної Асамблеї з питань адміністративно-територіального устрою і місцевого самоврядування / С. Серьогіна // Вісник конституційної асамблеї. – 2013. – № 1. – С. 312-324

51. Серьогіна С. Г. Удосконалення місцевого самоврядування в Україні в умовах демократизації та консолідації суспільства / С. Г. Серьогіна // Право України. – 2014. – № 4. – С. 107-115.

52. Серьогіна С. Г. Форма правління: питання конституційно-правової теорії та практики: монографія. Харків : Право, 2011. 768 с.

53. Соляник К. Є. Конституційне забезпечення муніципальної реформи в Україні / К. Є. Соляник // Юридична осінь 2017 року : зб. тез доп. та наук. повідомл. учасників всеукр. наук. конф. молодих учених : 15 листоп. 2017 р. м. Харків / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Рада молодих учених, Студент. наук. т-во. - Харків : НЮУ ім. Ярослава

Мудрого, 2017. – С. 3-5.

54. Соляник К. Є. Виконавчі органи місцевих рад в Україні: правовий статус і організація роботи : монографія. Х. : Крок, 2004. 255 с.

55. Сорокіна Н. Етизація публічної служби як чинник гуманізації суспільства: зарубіжний досвід / Н. Сорокіна, Т. Серьогіна // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. держ. управ. при Президентові України, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. управ. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2014. – Вип. 2(21). - С. 246-258.

56. Стешенко, Т. В.. Правовий статус, система і організація роботи виборчих комісій. Х. : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. 208 с.

57. Тептюк, Є. П. Конституційне право на доступ до публічної інформації: проблеми законодавчого регулювання та судового захисту : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 - Конституційне право; муніципальне право / Є. П. Тептюк ; кер. роботи О. І. Ющик ; офіц. опон.: А. Р. Крусян, О. В. Білоскурська ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ : [б. в.], 2018. – 20 с.

58. Тихомирова Є. Б. Комунікативна політика ЄС: інформаційна безпека vs прозорість / Є. Б. Тихомирова // Київський національний університет ім. Т. Шевченка. Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Інститут міжнародних відносин. - Київ : Ін-т міжнар. відносин, 2011. – Вип. 102, Ч. 1. – С. 22-28.

59. Фролов О. О. Конституційно-правове регулювання державної підтримки місцевого самоврядування: український і зарубіжний досвід: [наук. доп.] / О. О. Фролов ; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . - Харків : Юрайт, 2013. - 88 с.

60. Фролов О. О. Роль державних органів у забезпеченні ефективного функціонування місцевого самоврядування в Україні: реалії та перспективи розвитку / О. О. Фролов // Право України. – 2011. – № 6. – С. 226-232.

61. Чапала Г. В. Місцеве самоврядування в системі публічної влади: теоретико-правовий аналіз: монографія / Г. В. Чапала; Академія правових наук

України, НДІ держ. будівництва та місцевого самоврядування. – Х. : Право, 2006. – 219 с.

62. Чиркін А. С. Актуальні питання удосконалення місцевого самоврядування в Україні: приклад країн Вишеградської групи / А. С. Чиркін // Парадигми конституційного права: історія та сучасність. XII Тодиківські читання : зб. тез наук. доп. і повідомл. Міжнар. наук. конф. (1-2 листоп. 2019 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Права людини, 2019. – С. 235-236 .

63. Чиркін А. С. Організація місцевого самоврядування Чехії в світлі положень Європейської хартії місцевого самоврядування / А. С. Чиркін // Право та інновації. – 2015. – № 3. – С. 154-161.

64. Чиркін А. С. Характеристика місцевого самоврядування Словаччини в контексті відповідності стандартам Європейської Хартії місцевого самоврядування / А. С. Чиркін // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . – Харків : Право, 2019. – Вип. 38. – С. 89-102.

65. Шутова О. С. Конституційно-правові гарантії парламентаризму: імунітет та імдемнітет / О. С. Шутова, Д. І. Червінська, М. О. Середюк // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . – Харків : Право, 2019. – Вип. 37. – С. 117-128.

Інтернет-ресурси

1. <http://portal.rada.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://kmu.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
3. <http://ccu.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України.
4. <http://president.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Президента України.

5. <http://www.auc.org.ua/> – Офіційний сайт Асоціації міст України
6. <http://uaror.org.ua> – Українська асоціація районних та обласних рад
7. <http://vassr.org/index.php/ua/> – Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад
8. <http://europa.eu.int/eur-lex> – База даних законодавства ЄС
9. http://www.coe.int/t/Congress/default_en.asp – Офіційний сайт Конгресу місцевих та регіональних влад Європи
10. <http://www.court.gov.ua> – Судова влада України
11. <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home> – Сайт Європейського Суду з прав людини
12. <https://www.ombudsman.gov.ua/> – Сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

СЕНМК

http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=185:derzhavne-bud%D1%96vnicztvo-ta-m%D1%96sczeve-samovryaduvannya&Itemid=151